

A francia hadifogoly-költészet

A Poésie című folyóirat a francia történelem legszebb harcát vívta meg a német megszállás idején: a szellem tündöklő, minden halálon, reménytelenségen és erőszakon diadalmaskodó fegyverével folytatta a szabadságért a küzdelmet ott, ahol az erő kiesett a pillanatnyilag gyöngébbek kezéből. Az új francia líra legjobbjai Aragon, Eluard, Pierre Emmanuel és a többiek »Egyetlen szó varázsával« újramezték életüket, a lét és nemlét kérdésének pillanatában a költő irracionális hitével döböntek rá arra az igazságra, hogy a szabadság megismertetéséért és hirdetéséért születtek.

Pierre Seghers a folyóirat megfélemlíthetetlen szerkesztője, az elhivatott író minden művészetével szerkesztette folyóiratát, amelyben a kétségbeesett francia népnek mindennapi kenyerét: a reményt nyújtotta. 1942-ben kezdi közölni fogolyhonfitársai verseit. Ez nemcsak emberi magatartás volt: csekélyke vigaszt adni a szenvedőknek, ennél sokkal több, a rabok már-már elhaló sóhajával új életre akartak kelteni az ellenállás hamvadó tűzét. Ezek a fogolyköltők valahányan Musset pelikánjához hasonlítanak. Vérüket, mindenüket adták övéikért, majd egy kétségbeesett erőfeszítéssel az emberi fájdalom olyan hangját hallatták, melyre nincs példa az irodalomban.

1945-ben aztán utolsó, fájdalmas akkordként hangzik el az ének: a szabadság kinyitja a fogolytáborok kapuit és a szenvedés zsilipjeit lezárja; a Poésie a megszabadult fogságban írt verseit közli már, de talán most még döbbenetesebben hatnak, mint valaha. Megjelennek a hadifogolyköltők antológiái is, és most már teljes a kép az emberi szenvedés végtelen fokozatairól. Az értelmet a kín a léleknek olyan ismeretlen területeire ragadta el, melyekről még Gide se mert volna álmodni.

A rabember lélektanának új, eddig teljesen ismeretlen területe tárul elénk. Ezek a versek nem csak panaszok, de a szenvedő ember küldetésvállalásának misztikummal, keresztényi titkokkal telt üzenetei az Emberhez, a világhoz, a szenvedés megváltó, mindenkire kiterjedő hatalmáról. A hűségnek még soha nem hallott hangjai, a valóságból az álomba menekülő állhatatosságnak emberfeletti erőfeszítései, a reménytelen reménynek csodával határos vergődései, a lélek méltóságáért a testi nyomorúsággal vívott Alfred de Vigny-i küzdelmei rémítik és lelkesítik ezekben a versekben a »szabad« embert. Mert, ami itt különleges és egészen új, az a fogoly és a szabad ember világának a szembeállítás: az emberi magányosságnak olyan határtalan

érzései, melyek diadalmaskodtak a külvilágon egy belső, felmérhetetlen gazdagság megszerzésével; mintha a mindenség újszemlélete bontakoznék ki előttünk egy-egy költői képben. A hadifogoly-költő megtanulta, mi az örökkévaló, és tudja, mi tesz bennünket emberré. »A világ elvesztése közben nyertem vissza az én világom« írja Gilbert Kaluski. Az ilyen nemesen viselt szenvedésből kisarjadt humanitás volna képes csak ezt a világot jobba tenni.

Alábbi fordításaimban a szenvedők humanitásának tolmácsolásával ezt a célt szeretném szolgálni.

Madácsy László

A szenvedésről

Pierre-Henri Simon

A nyomorúság és a reménytelenség óráinak váratlan illata van: ezek az órák szabadítják fel az emlékezet mélységeiben eltemetett, elsüllyesztett önmagunk részeit. Mind az, ami még nem régen férfi-életünket alkotta, nincs többé, vagy legalább is elveszítette fontosságát. Erőfeszítéseink tárgytalanná lettek, tudományunk többé mit sem nyom a latba, felelősségérzetünk elmerült szabadságunkkal. Kedverseink iránt való szeretetünk sem a miénk többé, mert minden anyagi kapcsolat megszakadt közöttünk: nincs rá mód, hogy csak egy őszinte szót is írjunk egymásnak, nincs rá remény, hogy egymást viszontláthatnánk egy év múlva, két év múlva... soha múlva, az idő fogalma lélekszédítően végtelenbe nyult. Mintha egy másik bolygóra dobott volna végzetünk és a tejút elképzelve, foszforeszkáló messzesége terült volna közénk és szereteteink közé. Távollétük fáj és fájdalomban féltjük őket: szeretjük őket, ahogyan a holtakat szeretik, vagy talán ahogyan a holtak szeretnek.

A nekiszabadult öntudat szabadon bolyong a lélek örvényei fölött és kedve szerint ott pihen meg, ahol a lényeges és a tiszta élt. Az akarat béklyóbaaverten vergődik, a józanészre homály borult: csupán az érzékenység él és remeg mélységeiben. Mind az, amit az én tapasztalata, cselekedete, szükséges és akaratyszerű állásfoglalása a friss élményből, a magátóljövő érzésből és naiv törekvésből eltörölt, megifjodik és életretámad. A gyermeki lélek és a férfiszív között megszakadt folytonosság kapcsolódik újra össze. Ábrándjaink könnyű térben lebegnek, ahol már elfelejtett arcok, illatok, árnyalatok, szerelmek suhannak el és elvesztett kincsek bukkannak fel álmainak tengerszínű felszínére.

Azt mondják, hogy a haldoklók ragadják így meg elmulásuk utolsó pillanatában, az öntudat végső felvillanásában életük teljességét.

A dolgoktól el kell hát válnunk, mert csak így érezhetjük, hogy azok a miéink voltak? A szorongásnak, a lemondásnak vagy a halál közelségének kell bennünk azt az ürt támasztani, amelynek érzetével kétségbeesetten kapaszkodunk az élethez? Mi öl meg bennünket a legkevésbé, a boldogság, amely gazdaggá, vagy a fájdalom, amely csupasszá tesz?